

УДК 658.14:338.48:069

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2026-3-14>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУЗЕЙНИХ СИСТЕМ

А. А. МОРОЗ

здобувач третього рівня вищої освіти,
Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4747-6114>

Анотація. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем для підвищення ефективності їх функціонування та конкурентоспроможності у туристичному ринку. **Методика дослідження** ґрунтується на застосуванні системного підходу, методів аналізу і синтезу, порівняльного аналізу, економіко-статистичних методів та логічного узагальнення. **Результати.** Запропоновано методичний підхід до комплексного оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем, визначено його складові та систему показників. **Практична значущість результатів дослідження** полягає у можливості використання запропонованого підходу музейними установами й органами державної влади під час оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу та формування стратегій розвитку музеїв.

Ключові слова: музейні системи, ресурсний потенціал, капіталізація, оцінювання, економічний механізм, ефективність використання ресурсів, культурний туризм, туристичний ринок.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Сучасний розвиток туристичного ринку характеризується зростанням ролі культурної спадщини як важливої складової формування конкурентоспроможного туристичного продукту. За цих умов музейні системи поступово трансформуються із закладів, що виконують переважно культурно-просвітницькі функції, у багатофункціональні інституції, які створюють економічну, соціальну та культурну цінність.

Ефективність функціонування музейних систем значною мірою визначається рівнем використання їхнього ресурсного потенціалу та здатністю трансформувати наявні ресурси в економічну цінність. Водночас вітчизняна практика свідчить про недостатній рівень капіталізації ресурсного потенціалу музеїв, що проявляється у низькій фінансовій самодостатності, недостатній інтеграції до туристичного ринку, обмеженому використанні цифрових технологій та відсутності комплексної системи оцінювання ефективності використання музейних ресурсів.

Особливої актуальності зазначені проблеми набувають в умовах післявоєнного відновлення України, коли музейні системи можуть стати одним із чинників розвитку культурного туризму, регіональної економіки, збереження культурної спадщини та формування позитивного міжнародного іміджу держави.

У зв'язку з цим виникає потреба у розвитку теоретико-методичних засад оцінювання капі-

лізації ресурсного потенціалу музейних систем і розробленні комплексного методичного підходу до визначення рівня його використання та економічної результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінювання ресурсного потенціалу та його капіталізації посідає важливе місце у сучасних економічних дослідженнях, оскільки ефективне використання ресурсів дедалі більше визначає конкурентоспроможність організацій, територій і галузей економіки. Для музейних систем зазначена проблема набуває особливого значення у зв'язку зі зростанням ролі культурної спадщини у розвитку культурного туризму та креативної економіки.

Теоретичні засади капіталізації музейних об'єктів досліджено у праці С. Б. Руденка [1], який обґрунтовує необхідність розгляду музейних пам'яток як особливого виду капіталу, здатного створювати економічну цінність за умови ефективного управління та інтеграції у ринкові механізми.

Методологічні підходи до оцінювання ресурсного потенціалу висвітлено у роботах В. І. Островецького [2], який сформував теоретико-методологічні засади оцінки ресурсного потенціалу регіону та О. А. Тепловського [3], який систематизував сучасні методи оцінювання ресурсного потенціалу підприємств. Методичні підходи до оцінювання ресурсного потенціалу в умовах стратегічних змін запропоновано К. М. Хаустовою та А. Р. Кобаль [4], що створює наукове підґрунтя

для адаптації відповідних методик до діяльності музейних систем.

Економічні аспекти використання ресурсів у сфері туризму висвітлено у навчальному посібнику О. А. Сущенко, О. О. Стрижака, Н. А. Дехтяр та співавторів [5], де обґрунтовано механізми розвитку рекреації й туризму, які можуть бути використані під час оцінювання ефективності функціонування музейних установ як складової туристичної інфраструктури.

Вагомий внесок у розвиток методології оцінювання капіталу зроблено OECD, яка у виданні *Measuring Capital: OECD Manual* [6] систематизувала підходи до вимірювання різних видів капіталу. Теоретичні засади капіталізації ресурсного потенціалу територій розроблено J. V. Lyshchikova, A. V. Orlova, Y. V. Nikulina та Y. I. Anokhin [7], які обґрунтовують взаємозв'язок між ресурсним потенціалом і процесами створення доданої вартості.

Особливе значення для розвитку музейної сфери мають рекомендації OECD та ICOM [8], у яких музеї розглядаються як важливий чинник місцевого розвитку, підвищення туристичної привабливості територій та забезпечення сталого економічного зростання. Подальший розвиток цих положень представлено у дослідженні *The Culture Fix: Creative People, Places and Industries* [9], де обґрунтовано роль культурних інституцій у розвитку креативної економіки, інновацій та територіального розвитку.

Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що існуючі дослідження переважно зосереджені на окремих аспектах оцінювання ресурсного потенціалу або результативності діяльності музейних установ. Недостатньо розробленими залишаються теоретико-методичні засади комплексного оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем, які б інтегрували оцінювання матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних, цифрових та інтелектуальних ресурсів і враховували їхній вплив на створення економічної цінності та забезпечення конкурентоспроможності музеїв у структурі туристичного ринку.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розвиток теоретико-методичних засад оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем та розроблення комплексного методичного підходу до визначення рівня капіталізації їхнього ресурсного потенціалу як основи підвищення ефективності функціонування музеїв і зміцнення їх конкурентоспроможності у структурі туристичного ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ефективне функціонування музейних систем у сучасних умовах залежить не лише

від наявності культурної спадщини, а й від здатності забезпечувати її раціональне використання, створювати економічну цінність та інтегруватися у сферу туризму. У зв'язку з цим особливого значення набуває оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем, що дає можливість визначити рівень ефективності використання наявних ресурсів і сформувати напрями подальшого розвитку музейної діяльності.

У сучасній економічній літературі ресурсний потенціал розглядається як сукупність матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних та інших ресурсів, які забезпечують досягнення стратегічних цілей організації [2; 3]. Водночас для музейних систем ресурсний потенціал має ширший зміст, оскільки поряд із традиційними економічними ресурсами включає культурну спадщину, музейні колекції, історичні пам'ятки, інтелектуальний капітал, суспільну довіру та культурну цінність.

С. Б. Руденко зазначає, що музейні пам'ятки необхідно розглядати не лише як культурне надбання, а й як специфічний вид капіталу, здатний формувати економічну цінність за умови ефективного управління, популяризації та інтеграції у ринкові процеси [1]. Такий підхід свідчить про необхідність переходу від традиційного розуміння ресурсного забезпечення музейної діяльності до концепції капіталізації музейних ресурсів.

У міжнародній практиці поняття капіталізації нерозривно пов'язується з процесом перетворення ресурсів у капітал, що створює економічну, соціальну та культурну цінність. Зокрема, у *Measuring Capital: OECD Manual* наголошується, що сучасні підходи до оцінювання капіталу повинні враховувати не лише матеріальні активи, а й людський, інформаційний та інтелектуальний капітал, які забезпечують довгостроковий розвиток організацій [6]. Аналогічної позиції дотримуються J. V. Lyshchikova, A. V. Orlova, Y. V. Nikulina та Y. I. Anokhin, які розглядають капіталізацію ресурсного потенціалу як процес створення доданої вартості на основі ефективного використання всіх видів ресурсів [7].

Враховуючи зазначені наукові підходи, капіталізацію ресурсного потенціалу музейних систем доцільно розглядати як процес трансформації матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних, цифрових та інтелектуальних ресурсів у соціально-економічну цінність, що забезпечує підвищення ефективності діяльності музеїв, зміцнення їх конкурентних позицій та розширення участі у розвитку культурного туризму.

З позицій системного підходу ресурсний потенціал музейних систем доцільно розглядати як взаємопов'язану сукупність ресурсів, що функціонують як єдиний комплекс. Зміна ефективності використання окремої складової безпосередньо

впливає на загальний рівень капіталізації ресурсного потенціалу (табл. 1).

Запропонована структура відображає сучасне бачення ресурсного потенціалу музейних систем та враховує тенденції цифрової трансформації культурної сфери. Особливого значення набувають цифрові та інтелектуальні ресурси, які дедалі більше визначають конкурентоспроможність музеїв у туристичному середовищі.

Проведений аналіз показав, що існуючі методики оцінювання діяльності музейних установ здебільшого базуються на окремих показниках відвідуваності, фінансових надходжень або обсягів музейних фондів. Такий підхід не дозволяє комплексно оцінити рівень капіталізації ресурсного потенціалу та визначити ефективність використання всіх видів ресурсів.

На думку О. А. Тепловського, оцінювання ресурсного потенціалу повинно базуватися на системі взаємопов'язаних показників, які характеризують усі складові ресурсного забезпечення організації [3]. Подібного підходу дотримуються К. М. Хаустова та А. Р. Кобаль, які наголошують на необхідності комплексного оцінювання ресурсного потенціалу в умовах стратегічних змін [4].

З урахуванням зазначених підходів методичне оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем доцільно здійснювати за окремими групами показників (табл. 2).

Запропонована система показників дає можливість здійснювати комплексне оцінювання рівня капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем та визначати напрями підвищення ефективності використання ресурсів.

Важливе значення у процесі капіталізації ресурсного потенціалу мають сучасні цифрові технології. У рекомендаціях OECD та ICOM наголошується, що цифровізація музейної діяльності сприяє розширенню доступу до культурної спадщини, підвищенню туристичної привабливості територій та створенню нових можливостей економічного розвитку [8]. У дослідженні The Culture Fix: Creative People, Places and Industries також підкреслюється, що культурні інституції дедалі більше стають складовою креативної економіки та забезпечують формування нових джерел економічної цінності [9].

Таким чином, комплексне оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем повинно враховувати не лише традиційні економічні показники, а й рівень цифрової трансформації, розвиток людського капіталу, ефективність використання інтелектуальних ресурсів та здатність музеїв створювати соціальну й економічну цінність. Саме інтеграція зазначених складових забезпечує підвищення конкурентоспроможності музейних систем, їх стійкий розвиток та ефективне функціонування у структурі сучасного туристичного ринку.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Проведене дослідження дало змогу узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем та обґрунтувати її значення як важливого чинника підвищення ефективності функціонування музеїв у структурі туристичного ринку. Встановлено, що існуючі методики оцінювання діяльності музейних

Таблиця 1

Структура ресурсного потенціалу музейних систем

Складова	Характеристика
Матеріальна	музейні будівлі, фонди, експозиції, обладнання
Фінансова	бюджетне фінансування, гранти, власні надходження
Кадрова	професійні компетентності персоналу
Інформаційна	фондова документація, електронні каталоги, інформаційні ресурси
Цифрова	цифрові колекції, вебсайт, VR/AR-технології, соціальні мережі
Інтелектуальна	наукові розробки, бренд музею, репутація, авторські продукти

Джерело: побудовано автором на основі [1–3; 8]

Таблиця 2

Система показників оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем

Складова	Основні показники
Матеріальна	площа експозицій, кількість музейних предметів, технічний стан будівель
Фінансова	обсяг фінансування, власні доходи, грантові кошти
Кадрова	чисельність працівників, рівень кваліфікації, підвищення професійної компетентності
Інформаційна	рівень цифрового обліку фондів, інформаційне забезпечення
Цифрова	функціонування вебсайту, цифрові колекції, використання VR/AR, активність у соціальних мережах
Інтелектуальна	наукові публікації, виставкові проекти, партнерські програми, репутаційний капітал

Джерело: сформовано автором на основі [2–4; 6; 8; 9]

установ переважно орієнтовані на окремі фінансові або кількісні показники й не забезпечують комплексного врахування матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних, цифрових та інтелектуальних ресурсів.

Запропоновано авторський методичний підхід до оцінювання капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем, який базується на комплексній оцінці всіх складових ресурсного потенціалу та використанні інтегрального показника рівня капіталізації. Практичне застосування запропонованого підходу сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, ефективнішому використанню музейних ресурсів, розвитку куль-

турного туризму та зміцненню конкурентоспроможності музейних установ.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методики практичного розрахунку інтегрального показника капіталізації ресурсного потенціалу музейних систем, визначенні вагових коефіцієнтів його складових із застосуванням експертних методів та апробації запропонованого методичного підходу на матеріалах музейних установ України. Це дозволить сформувати науково обґрунтований інструментарій стратегічного управління розвитком музейної мережі в умовах цифрової трансформації та післявоєнного відновлення держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Руденко С. Б. Капіталізація музейних пам'яток у контексті ринкової теорії музею. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство*. 2018. Т. 1, № 1. С. 36–48. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7943.1.2018.147559>
2. Островецький В. І. Теоретико-методологічні засади оцінки ресурсного потенціалу регіону. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. № 2 (47). С. 63–75. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2\(47\).63-75](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2(47).63-75)
3. Тепловський О. А. Ресурсний потенціал підприємства та методи його оцінювання. *Економіка і управління*. 2024. Вип. 1. С. 39–45. DOI: <https://doi.org/10.36919/2312-7872.1.2024.39>
4. Хаустова К. М., Кобаль А. Р. Методичні підходи до оцінки ресурсного потенціалу стратегічних змін в організації. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/25.15>
5. Сущенко О. А., Стрижак О. О., Дехтяр Н. А. та ін. *Економіка рекреації та туризму : навчальний посібник*. Харків : Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021. 347 с.
6. OECD. *Measuring Capital: OECD Manual 2009*. 2nd ed. Paris : OECD Publishing, 2009. URL: <https://oecd.org/sdd/na/measuringcapitaloecdmanual2009.htm> (дата звернення: 09.07.2026).
7. Lyshchikova J. V., Orlova A. V., Nikulina Y. V., Anokhin Y. I. Regional Resources Capitalization: Theoretical and Methodological Basis. *International Journal of Economics and Financial Issues*. 2016. Vol. 6, No. 4. P. 1684–1689.
8. OECD, ICOM. *Culture and Local Development: Maximising the Impact. A Guide for Local Governments, Communities and Museums*. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: <https://www.oecd.org/cfe/leed/culture-local-development.htm> (дата звернення: 09.07.2026).
9. OECD. *The Culture Fix: Creative People, Places and Industries*. Paris : OECD Publishing, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>

REFERENCES

1. Rudenko S. B. (2018). Kapitalizatsiia muzeinykh pamiatok u konteksti rynkovoi teorii muzeiu [Capitalization of museum artifacts in the context of the market theory of the museum]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Muzeieznastvo i pamiatkoznavstvo – Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Museology and Monument Studies*, Vol. 1, No. 1, pp. 36–48. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7943.1.2018.147559>
2. Ostrovetskyi V. I. (2024). Teoretyko-metodolohichni zasady otsinky resursnoho potentsialu rehionu [Theoretical and methodological principles of assessing the resource potential of a region]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, No. 2 (47), pp. 63–75. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2\(47\).63-75](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2(47).63-75)
3. Teplovskyi O. A. (2024). Resursnyi potentsial pidpriemstva ta metody yoho otsiniuvannia [Enterprise resource potential and methods of its assessment]. *Ekonomika i upravlinnia – Economics and Management*, No. 1, pp. 39–45. DOI: <https://doi.org/10.36919/2312-7872.1.2024.39>
4. Khaustova K. M., & Kobal, A. R. (2022). Metodychni pidkhody do otsinky resursnoho potentsialu stratehichnykh zmin v orhanizatsii [Methodological approaches to assessing the resource potential of strategic changes in an organization]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*, No. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/25.15>
5. Sushchenko O. A., Stryzhak O. O., Dekhtiar N. A. et al. (2021). *Ekonomika rekreatsii ta turyzmu* [Economics of Recreation and Tourism]. Kharkiv: Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. [in Ukrainian].
6. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Measuring Capital: OECD Manual 2009* (2nd ed.). Paris: OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/sdd/na/measuringcapitaloecdmanual2009.htm> (accessed July 9, 2026).
7. Lyshchikova J. V., Orlova A. V., Nikulina Y. V. & Anokhin Y. I. (2016). Regional Resources Capitalization: Theoretical and Methodological Basis. *International Journal of Economics and Financial Issues*, Vol. 6, No. 4, pp. 1684–1689.

8. Organisation for Economic Co-operation and Development, & International Council of Museums. (2019). *Culture and Local Development: Maximising the Impact. A Guide for Local Governments, Communities and Museums*. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/cfe/leed/culture-local-development.htm> (accessed July 9, 2026).

9. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *The Culture Fix: Creative People, Places and Industries*. Paris: OECD Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>

Artem Moroz, Poltava University of Economics and Trade. **Theoretical and methodological foundations for assessing the capitalization of the resource potential of museum systems.**

Annotation. The purpose of the article is to develop the theoretical foundations and substantiate the methodological principles for assessing the capitalization of the resource potential of museum systems as a prerequisite for improving their operational efficiency and enhancing their competitiveness within the tourism market. The study focuses on developing a comprehensive approach to assessing the capitalization of museum resources under the conditions of the digital transformation of the cultural sector and the growing importance of cultural tourism in regional development. **Methodology of research.** The research is based on the application of the systems approach, methods of analysis and synthesis, comparative analysis, economic and statistical methods, logical generalization, and graphical modeling. The application of these methods made it possible to systematize modern approaches to defining the resource potential of museum systems, summarize theoretical approaches to its capitalization, identify the structural components of museum resource potential, and develop a comprehensive methodological framework for assessing the level of its capitalization. **Findings.** The research demonstrates that the existing approaches to evaluating museum activities are mainly focused on individual indicators, such as visitor attendance, financial performance, or separate aspects of digitalization, and therefore do not provide a comprehensive assessment of the capitalization of museum resource potential. It has been established that effective capitalization requires the integrated consideration of tangible, financial, human, informational, digital, and intellectual resources involved in creating the economic value of museum activities. The article substantiates the structure of the resource potential of museum systems, identifies the key stages of the capitalization process, and proposes a system of indicators for the comprehensive assessment of the capitalization level of museum resources. The proposed methodological approach provides an opportunity to evaluate the effectiveness of resource utilization more objectively and to determine the potential for increasing the competitiveness and sustainability of museum institutions within the tourism market. **Practical value.** The proposed methodological approach can be applied by public authorities, local self-government bodies, museum institutions, and tourism stakeholders when assessing the efficiency of museum resource utilization, developing strategic plans, improving management decision-making, strengthening the financial sustainability of museums, and increasing their competitiveness in the tourism market. The research findings may also serve as a theoretical and methodological basis for further studies on the capitalization of cultural heritage resources and the development of museum systems under the conditions of digital transformation and the post-war recovery of Ukraine.

Keywords: museum systems, resource potential, capitalization, assessment, economic mechanism, resource utilization efficiency, cultural tourism, tourism market.

Дата надходження статті: 16.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 11.08.2026

Дата публікації статті: 10.09.2026